

ข่าวสารด้านการเกษตรสหภาพยุโรป

สถานการณ์ | ภาวะเปรียบเทียบ | แนวโน้มในตลาดอาหารและสินค้าเกษตรยุโรป

ตลาดยางธรรมชาติในสหภาพยุโรป และความท้าทายสำหรับประเทศไทย

การเพาะปลูกยางทั่วโลกมีผลผลิตรวม 13.3 ล้านตันในปี 2560 เพิ่มขึ้น 7.25% เมื่อเทียบกับปี 2559 และในปี 2561 ผลผลิตยางธรรมชาติของโลกอาจเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย เนื่องจากไทยได้ชะลอการผลิต โดยคาดว่า อาจมีผลผลิตราว 13.8 ล้านตัน ส่วนความต้องการใช้ยางธรรมชาติทั่วโลกเพิ่มจาก 12.7 ล้านตันในปี 2559 เป็น 12.9 ล้านตันในปี 2560 และอาจเพิ่มขึ้น เป็น 17 ล้านตันภายในปี 2568

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งผลิตยางธรรมชาติที่สำคัญของโลก เนื่องจากสภาพอากาศเหมาะแก่การเจริญเติบโตของต้นยาง โดยประเทศที่ผลิตยางธรรมชาติได้มากที่สุด ได้แก่ ไทย (4.5 ล้านตัน) อินโดนีเซีย (3.2 ล้านตัน) เวียดนาม (1 ล้านตัน) อินเดีย (953,000 ตัน) และจีน (811,000 ตัน) ตามลำดับ ผลผลิตของทั้ง 5 ประเทศคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80 ของผลผลิตยางธรรมชาติของโลกทั้งหมด

สหภาพยุโรปมีความต้องการใช้ยางธรรมชาติมากเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศในทวีปเอเชีย โดยนำเข้าเฉลี่ยปีละมากกว่า 1 ล้านตัน โดยในปี 2560 สหภาพยุโรปนำเข้ายางธรรมชาติทั้งสิ้น 1.3 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2559 (76,000 ตัน) ประเทศสมาชิกฯ ที่นำเข้ามากที่สุด ได้แก่ เยอรมนี (238,000 ตัน) สเปน (177,000 ตัน) ฝรั่งเศส (156,000 ตัน) และอิตาลี (122,000 ตัน)

แหล่งนำเข้าที่สำคัญของสหภาพยุโรป ได้แก่ อินโดนีเซีย (409,000 ตัน) โกตดิวัวร์ (245,000 ตัน) ไทย (242,000 ตัน) มาเลเซีย (159,000 ตัน) และเวียดนาม (103,000 ตัน) โดยอุปทานที่นำเข้ามากกว่าร้อยละ 70 ถูกนำไปใช้ผลิตยางรถยนต์ ซึ่งสหภาพยุโรปมีอุตสาหกรรมผลิตยางล้อรถที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น Michelin Bridgestone Continental Goodyear Dunlop Europe และ Pirelli เป็นต้น ความต้องการใช้ยางธรรมชาติของสหภาพยุโรปจึงผันแปรตามการเติบโตของ อุตสาหกรรมรถยนต์เป็นหลัก นอกจากนี้ สหภาพยุโรปยังมีการนำยางธรรมชาติไปใช้ผลิตสินค้าอื่น ๆ เช่น ถุงมือ ยาง ท่อให้อาหาร หลอดดูดเสมหะ ถุงมือการแพทย์ จุกขวดนมเด็ก กาวสารอุดรอย ร้วยาง พื้นหลังของพรมปูพื้น และถุงยางอนามัย เป็นต้น

ยางธรรมชาติส่วนใหญ่ผลิตมาจากยางที่สกัดจากต้นฮีเวีย (*Hevea Brasiliensis*) หรือที่เรียกกันว่าต้นยางพารา มีถิ่นกำเนิดมาจากอเมริกาใต้ เป็นยางที่มีคุณภาพสูง และให้น้ำยางมากกว่าพืชชนิดอื่น ต้นยางพาราเติบโตได้ดีในเขตร้อนชื้นแถบศูนย์สูตร

ยางพารามีคุณสมบัติโดดเด่น คือ มีความยืดหยุ่น ยึดติดได้ในพื้นผิวบางชนิด เป็นฉนวนไฟฟ้า มีความเหนียวและกันน้ำได้ จึงถูกนำไปใช้ผลิตสินค้ามากมายรอบตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นยางล้อรถ พื้นยางรองเท้า ใช้เป็นส่วนผสมของยางยืดที่ใช้ในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า ยางรัดของ ถุงมือ รองเท้า อุปกรณ์กีฬา สายพานลำเลียง ยางกันชน แผ่นยางปูพื้น ถุงยางอนามัย ลูกโป่ง ยางลบที่นอนและหมอนยางพารา ฯลฯ

สหภาพยุโรปพัฒนายางธรรมชาติจากแหล่งใหม่

ความต้องการใช้ยางธรรมชาติโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต ตามการเติบโตของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมรถยนต์ ในขณะที่อุปทานและราคาวัตถุดิบกลับมีความไม่แน่นอน เนื่องจากการผลิตยางถูกผูกขาดโดยไม่กี่ประเทศ และในกรณีเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคหรือศัตรูพืชแพร่ระบาดอาจสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อการผลิต ทำให้อุปทานขาดแคลน และ ราคาปรับตัวสูงขึ้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของประเทศที่มีอิทธิพลสูงต่อตลาดยางโลก เช่น ไทย อินโดนีเซีย หรือประเทศที่มีความต้องการใช้ยางมากอย่างจีนและอินเดียอาจทำให้สหภาพยุโรปเผชิญความเสี่ยงได้

เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาดังกล่าว สหภาพยุโรปจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนายางธรรมชาติจากแหล่งใหม่ โดยต้องเป็นแหล่งที่มีความยั่งยืน ต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพืชที่สามารถเพาะปลูกได้ในยุโรปเพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้า และช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านอุปทานและราคา โดยพืชที่มีโอกาสเป็นแหล่งผลิตน้ำยางธรรมชาติใหม่ ได้แก่

- **ต้นวายุเล่ (Guayule)** เป็นหญ้าทนแล้งชนิดหนึ่งที่มีถิ่นกำเนิดมาจากเม็กซิโก ใช้ระยะเวลาปลูกเพียง 3 ปี โดยน้ำยางที่ได้มีคุณภาพเทียบเคียงกับยางพารา มีต้นทุนต่ำกว่า และสามารถปลูกได้ในพื้นที่แห้งแล้งหรือเขตเมดิเตอร์เรเนียน

- **ต้นแดนดิไลออน (Dandelion)** เป็นวัชพืชที่เติบโตได้ดีแม้ในดินที่เสื่อมคุณภาพ ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ สามารถปลูกได้ในยุโรปเหนือและยุโรปตะวันออก ทั้งบนพื้นที่เปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือปลูกสลับกับพืชหมุนเวียนชนิดอื่น ๆ โดยการสกัดยางจากรากของต้นแดนดิไลออนทำได้ง่าย น้ำยางมีคุณภาพ และคล้ายคลึงกับยางพารา

Guayule
(*Parthenium argentatum*)

Dandelion
(*Taraxacum kok-saghyz*)

สหภาพยุโรปทดลองนำยางจากต้นวายุเล่และต้นแดนดิไลออนมาผลิตเป็นยางล้อรถพบว่า ล้อที่ผลิตจากยางพืชชนิดใหม่มีคุณสมบัติไม่แตกต่างจากยางพารา และยางจากต้นแดนดิไลออนยังสามารถยืดเกาะพื้นผิวที่เปียกได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม การผลิตยางรถยนต์จากพืชชนิดใหม่นี้ยังมีขนาดเล็ก และเป็นเพียงขั้นทดลองเท่านั้น

นอกจากสหภาพยุโรปให้เงินสนับสนุนโครงการวิจัยยางธรรมชาติจากแหล่งใหม่ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงยางพารา แล้ว (เช่น โครงการ DRIVE4EU) เมื่อวันที่ 13 ก.ย. 60 คณะกรรมาธิการยุโรปได้ประกาศให้ **“ยางธรรมชาติเป็นหนึ่งใน วัสดุดิบที่สำคัญ (critical raw material : CRM) ซึ่งหมายถึง เป็นวัสดุดิบที่มีแหล่งผลิตจำกัดหรือไม่สามารถใช้วัตถุดิบประเภทอื่นทดแทนได้ หรือมีความสำคัญทางเศรษฐกิจสูง หรือมีความสามารถที่จะนำมาใช้ต่ำ”** การจัดให้ยางธรรมชาติอยู่ในบัญชีรายชื่อวัสดุดิบที่สำคัญจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยางของสหภาพยุโรป สนับสนุนการผลิตยางในแหล่งอื่น ๆ ส่งเสริมการใช้ยางอย่างมีประสิทธิภาพและหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ รวมทั้งสนับสนุนคณะกรรมการยุโรปในการเจรจาต่อรองการค้าต่าง ๆ

ความท้าทายด้านการผลิตและส่งออกยางธรรมชาติของไทย

ไทยผลิตยางธรรมชาติมากอันดับ 1 ของโลกหรือราว 1 ใน 3 ของผลผลิตทั่วโลก ผลผลิตยางธรรมชาติของ ไทยเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่า ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาจาก 1.6 ล้านตัน เป็น 4.5 ล้านตัน โดยอุปทาน 90% ถูกส่งออกไปต่างประเทศ ยางธรรมชาติกลายเป็นสินค้าเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมาก โดยมีตลาดส่งออกหลัก คือ จีน มาเลเซีย ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และเกาหลีใต้ (คิดเป็นสัดส่วนรวมกัน 80% ของปริมาณการส่งออกยางธรรมชาติทั้งหมดของไทย) สำหรับการส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรปมีปริมาณเฉลี่ย 200,000 ตัน/ปี โดยไทยส่งออกไปเยอรมนีมากที่สุด (43,000 ตัน) รองลงมา คือ ฝรั่งเศส (40,000 ตัน) สเปน (35,500 ตัน) และอิตาลี (32,500 ตัน)

การผลิตและส่งออกยางธรรมชาติของไทยเผชิญความท้าทายหลายด้าน ได้แก่

(1) ราคาไม่แน่นอน : ราคาขยับขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นอุปสงค์ อุปทาน ภาวะเศรษฐกิจโลก การพัฒนาการของอุตสาหกรรมที่ใช้ยาง อัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมัน ฯลฯ

(2) ความเสี่ยงจากโรคหรือศัตรูพืช : การปลูกยางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาจากต้นยางสายพันธุ์เดียวกันเกือบทั้งหมด (monoculture) ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง และยังเสี่ยงต่อการเกิดโรคหรือการเข้าทำลายของศัตรูพืช ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการผลิต

(3) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้น้ำฝนตกไม่แน่นอน น้ำฝนลดลง เกิดภัยแล้ง และอุณหภูมิที่สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพและปริมาณน้ำยางที่กรี๊ดได้

(4) การแข่งขันจากยางชนิดอื่น : คู่แข่งสำคัญของยางธรรมชาติ คือ ยางสังเคราะห์ ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากกระบวนการกลั่นปิโตรเลียม ผลิตได้ง่ายและมีราคาผันแปรตามราคาน้ำมัน ยางสังเคราะห์ถูกนำมาใช้ในช่วงที่ยางธรรมชาติมีราคาสูง นอกจากนี้ ยังมียางจากต้นแดนดิไลออนหรือต้นวายุเล่ที่กล่าวไว้ข้างต้น

ไทยจึงจำเป็นต้องมีแนวทางการรับมือกับความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น โดยนอกจากหาทางขยายการส่งออก เพิ่มความต้องการใช้ภายในประเทศ และการพัฒนาสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่มแล้ว ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดอื่นร่วมกับการปลูกยางหรือเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริม นำความรู้ ด้านพันธุวิศวกรรมมาปรับปรุงพันธุ์ยางให้ได้น้ำยางเพิ่ม มีคุณภาพดี และทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือศัตรูพืชได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงสนับสนุนให้เกษตรกรทำสวนยางแบบยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

ยางธรรมชาติเป็นวัตถุดิบที่มีความสำคัญระดับโลก แต่พื้นที่เหมาะสมในการเพาะปลูกต้นยางมีจำกัด และมีแนวโน้มลดลง เพราะการปลูกต้นยางต้องใช้เวลานานอย่างน้อย 7 ปีกว่าจะเริ่มกรี๊ดยางได้ เป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานมาก ได้รับผลตอบแทนต่ำ และราคาผลผลิตไม่แน่นอน เกษตรกรจึงหันไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน

การทำสวนยางยังถูกเพ่งเล็งปัญหาที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เช่น การบุกรุกทำลายป่า แก่งแย่งใช้ที่ดิน การใช้แรงงานเด็กหรือแรงงานแบบบังคับ ค่าแรงน้อย ผลกระทบต่อระบบนิเวศดิน แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฯลฯ ในทางตรงข้าม หากสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางแบบยั่งยืนจะก่อให้เกิดผลดีต่อการจ้างงาน ช่วยอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ เสริมสร้างความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งมีส่วนช่วยเพิ่มความสามารถในการดูดซับและกักเก็บคาร์บอนในดิน ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อโลกร้อนได้

